

Riina Nousiainen

6.5.2021

Sivistysvaliokunta  
Eduskunta

Kirjallinen asiantuntijalausunto SiV pe 7.5.2021 klo 11.30

**Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko, VNS 1/2021 vp****Lausunnon pääasiallinen sisältö**

- Koulutuksen saavutettavuuden, laadun ja tasa-arvon parantaminen luovat hyvän pohjan koulutuksen kehittämiseksi.
- Tavoite osaamistason nostamisesta on oikeansuuntainen, mutta ennakointitietojen valossa riittämätön. Osaamistason nostamisen tarve koskee myös monia työikäisiä.
- Selonteon tavoitteiden saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä sitoutumista ja riittävää kansallista rahoitusta koulutukselle.

**Yleiset huomiot**

Selonteon painotukset koulutuksen saavutettavuuteen, laatuun ja tasa-arvoon luovat vahvan arvopohjan ja hyvän perustan koulutuksen kehittämiseksi kohti 2040-lukua. Selonteossa esitetyt toimenpiteet kuitenkin tarkastelevat koulutusta ja sen kehittämistarpeita lähinnä koulutuksen järjestäjien velvoitteista ja koulutuksen järjestämisedellytyksistä käsin. Tulevaisuudessa on yhä tärkeämpää tarkastella, miten koulutus tukee yksilöiden hyvinvointia ja työelämässä menestymistä.

Tavoite osaamistason nostosta on oikean suuntainen, mutta osaamistarpeita koskevien ennakointitietojenkin valossa riittämätön. Työelämän osaamisvaatimukset kasvavat jatkuvasti, ja sen vuoksi tavoitteissa osaamistason nostamisesta on tarpeen huomioida myös työikäiset. Lisäksi on rakennettava polkuja ja tuettava yksilöiden mahdollisuutta oman osaamistason nostamiseen työuran aikana.

Jatkuvan oppimisen kokonaisuutta lukuun ottamatta selonteko tunnistaa heikosti sen tosiasian, että aikuiset ovat merkittävä koulutuksen kohderyhmä niin ammatillisessa koulutuksessa kuin korkeakoulutuksessakin.

Riina Nousiainen

6.5.2021

Työelämän osaamisvaatimukset kuitenkin kasvavat jatkuvasti, ja se haastaa yksilöt kehittämään omaa osaamistaan pitkin työuraa. Varsin monella työvoimapula-alalla työtehtävän edellyttämän osaamisen ja pätevyyden hankkiminen edellyttää tutkinnon suorittamista. Tämä tarve tulisi tunnistaa paremmin selonteon toimeenpanon valmistelussa.

Osaamistason nostaminen tarvitsee rahoituksen. Ennen koronapandemiaa Suomen julkiset panostukset koulutukseen olivat laskusuunnassa, ja tämä kehitys poikkeaa esimerkiksi muista Pohjoismaista. Koulutuspoliittisessa selonteossa esitettyjen tavoitteiden toteutuminen edellyttää pitkäjänteistä sitoutumista panostaa osaamistason nostoon ja koulutuksen laadun varmistamiseen.

## Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Sivistyksellisten oikeuksien ja lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta on välttämätöntä toteuttaa laaja varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen uudistus. Lainsäädännön ja rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistuksen rinnalla tulee määritellä selkeät ja velvoittavat laatutavoitteet.

Varhaiskasvatuksessa yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja oppia edellyttää riittävää osaamista sekä resurssointia myös lapsen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukemisessa. Henkilöstörakenteen tulee olla tämän palvelutarpeen mukainen.

Varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa tulee saavuttaa sellaiset oppimisen valmiudet, tiedot ja taidot, joilla pärjää toisen asteen opinnoissa ilman kohtuuttomia ponnisteluja. Tämä pitää sisällään riittävän yksilöllisen tuen kaikilla koulutustasoilla- ja asteilla.

## Toisen asteen koulutus

Jatko-opintomahdollisuuksien tulisi avautua opiskelijoille yhdenvertaisesti riippumatta siitä, onko opiskellut ammatillisessa koulutuksessa vai lukiossa. Ratkaisujen löytäminen edellyttää yhteistä tahtotilaa ja tiivistä yhteistyötä koulutusasteiden välillä.

Työelämäyhteistyön vahvistaminen toisen asteen koulutuksessa on keskeinen koulutuksen laatutekijä. Jotta laatu toteutuisi myös työpaikalla tapahtuvassa koulutuksessa, on työpaikoille tarjottava riittävä tuki käytännön ohjaustyöhön.

Riina Nousiainen

6.5.2021

Suurin osa ammatillisen koulutuksen opiskelijoista on aikuisia. Tutkintojen tai tutkinnon osien suorittaminen mahdollistaa monelle kehittymisen omassa työssä, uralla etenemisen tai ammatin vaihtamisen. Erikoisammattitutkinnot tarjoavat yhden väylän osaamistason nostamiseen. Esitys erikoisammattitutkintojen kehittämisestä niin, että tutkintoihin voisi yhdistää myös korkeakoulujen järjestämiä opintoja, on kannatettava.

Toimijarakenteen tarkastelussa on huomioitava erityisesti toisen asteen ammatillisen koulutuksen osalta koulutuksen laajempi tehtävä alueellisen työ- ja elinkeinoelämän kehityksen tukemisessa ja jatkuvan oppimisen mahdollistamisessa.

Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että siitä aiheutuvat kustannukset korvataan koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti.

## Korkeakoulut

Selonteossa esitettyä tavoitetta osaamistason nostamisesta tulisi tarkistaa lähemmäs osaamistarpeiden ennakointitiedon kuvaamaa tasoa ja ulottaa myös työikäisiin. Osaamistason nostaminen työuran aikana edellyttää, että myös aikuisilla säilyy oikeus tutkinnon suorittamiseen. Korkeakoulutuksen aloituspaikkalisäyksille tulee osoittaa tarvittava rahoitus, jotta koulutuksen laatu ja saatavuus voidaan turvata.

Ulkomaalaisten opiskelijoiden osuuden kasvattaminen ja Suomeen työllistymisen tukeminen ovat merkittäviä keinoja vastata työelämän osaajapulaan. Opiskelijoiden sujuvaan maahantuloon ja oleskeluoikeuksiin liittyvien kysymysten ohella on kiinnitettävä huomiota erityisesti kielitaidon vahvistamiseen. Kielitaito on monilla toimialoilla edellytys Suomeen työllistymiselle.

Mahdollisessa korkeakoulutuksen tutkintorakenteiden tarkastelussa tulee huomioida vahvasti eri toimialojen erilaiset osaamistarpeet ja ammattirakenteet. Erityistä sujuvoittamista vaativat polut ammattikorkeakoulututkinnosta maisteriksi tai YAMK-tutkinnosta tohtoriksi.

Ammattikorkeakoulut toimivat lakisääteisen tehtävänsä myötä myös alueellisen työ- ja elinkeinoelämän kehittäjinä. Tutkintokoulutus on TKI-toiminnan ohella keskeinen väline tämän tehtävän toteuttamiseen. Ammattikorkeakouluilla on merkittävä alueiden elinvoimaa ja työllisyyttä vahvistava rooli.

Riina Nousiainen

6.5.2021

**Jatkuva oppiminen**

STTK tunnistaa vahvasti tarpeen jatkuvaa oppimista edistävien toimintamallien systeemiselle ja pitkäjänteille kehittämiselle ja uudistamiselle. Jatkuvan oppimisen saavutettavuutta on tarpeen edistää ottamalla käyttöön oppimista tukevat digitaaliset palvelut ja kehittämällä koulutustarjontaa, joka mahdollistaa oppimisen joustavasti lähellä työelämää. Monilla aloilla jatkuva oppiminen on tärkeä väylä osaavan ja pätevän työvoiman saamiseksi.

Jatkuvalle oppimiselle määritellyt onnistumisen mittarit ovat kannatettavia. Jatkuvan oppimisen tavoitteiden saavuttamisen yhtenä edellytyksenä on riittävä ja pysyvä kansallinen rahoitus.

**Tiede ja tutkittu tieto**

Suomen TKI-rahoituksen taso on kaukana kansainvälisestä kärjestä, ja TKI-tiekartan tavoite tutkimus- ja kehittämispanostusten kasvattamisesta vuosikymmenen loppuun mennessä on kannatettava. TKI-rahoituksen pitkäjänteisyyttä ja ennustettavuutta tulee parantaa, sekä edelleen panostaa voimakkaasti ilmastoystävällisyyteen ja vähähiilisyyteen.

**Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut**

Selonteossa ehdotetut koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta vahvistavat toimet parantavat monella tapaa myös maahanmuuttajataustaisten oppijoiden koulutukseen pääsyä sekä oppimistavoitteiden saavuttamista. Kielitaidon vahvistaminen on avain moneen maahanmuuttajataustaisten kouluttautumiseen liittyvään haasteeseen. Riittävä kielitaito on opintojen etenemisen, kotoutumisen ja työllistymisen kannalta ensiarvoisen tärkeä, ja siksi kotimaisten kielten opetukseen on panostettava vahvasti.

STTK ry

**Lisätietoja:**

Riina Nousiainen, asiantuntija, koulutus ja osaaminen  
[riina.nousiainen@sttk.fi](mailto:riina.nousiainen@sttk.fi), puh. 050 3106056